

Грицьких Л.Б.

Оказіональний характер полікомпонентних новотворів у сучасній українській літературній мові

Грицьких Людмила Богданівна

аспірант кафедри української філології та загального мовознавства
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка", м. Луганськ, Україна

Анотація. У статті розглянуто полікомпонентні одиниці з точки зору категорій узуальності/оказіональності. Проаналізовано новітні дослідження з оказіонального словотворення. Доведено, що полікомпонентні одиниці в українській мові мають суто оказіональний характер: їм властиві нульовий рівень адаптації та відтворюваності, некодифікованість, притаманна функціональна одноразовість, індивідуальна належність, експресивність. Створення полікомпонентних одиниць на основі об'єднання в одне слово синтаксичних конструкцій і речень не є типологічною рисою сучасної української мови. Високий рівень експресивності й образності полікомпонентних одиниць зумовлює їх поширення в публіцистичних і художніх стилях.

Ключові слова: словотвір, полікомпонентна одиниця, оказіоналізм, узуальний, експресивність.

Необхідність номінації нових понять, стилістичні потреби мовців, закони мовної економії спонукають майстрів художнього слова до пошуку нових виражальних засобів, до порушення норми на різних мовних рівнях, до творення нових слів за традиційними й нетиповими словотвірними зразками та моделями. Виявом подібної словотвірної активності є поширення полікомпонентних одиниць у сучасній українській літературній мові. Інновації на зразок "поглядом-сповненим-надій" [21, с. 123], "померли-виїхали-розмінялися" [2, с. 72], "спецназ-з-того-світу" [15, с. 32], "всмоктувалися-і-миттєво-вилітали-з-простору" [15, с. 35], "Я-Самотність-Що-Стоїть-Руки-В-Боки" [15, с. 50] дедалі частіше зустрічаємо у творах сучасних українських авторів. Синтаксичні конструкції або навіть цілі речення мовці ототожнюють з одним словом (графічно оформленим через дефіс, рідше написаним разом), яке виражає цілісне поняття, явище тощо, виконує єдину синтаксичну функцію й демонструє категоріальні ознаки однієї частини мови. Подібні новотвори все більше привертають увагу мовознавців та стають об'єктом наукових досліджень.

В українському мовознавстві проблема вивчення багатокомпонентних композитів досліджена переважно в контексті авторського оказіонального мовлення [5; 14; 10; 11] та мовної гри [9, с.102-103]; інновації розглядають як окремі випадки композиції – синтаксичного словоскладання [12; 4] або зрощення [20, с. 237]; зіставляються з англійською мовою [12; 4; 18]. Проте, питання про природу подібних явищ, статус цих мовних одиниць у системі мови, їх функціонування у мовленні, термінологічне узгодження ще не остаточно визначено і потребує подальшого опрацювання.

У запропонованій статті ставимо за мету розглянути полікомпонентні одиниці з точки зору категорій оказіональності/узуальності, визначити відповідність подібного способу творення слів до типологічної системи української мови. Під полікомпонентними одиницями розуміємо цілісні (написані через дефіс, інколи разом) багатокомпонентні комплекси, які збігаються за структурою та синтаксичними відношеннями з синтагмами або реченнями, проте в мовленні функціонують як одне слово, що виконує роль одного члена речення та ототожнюється з певною частиною мови [Грицьких].

Приклади об'єднання синтагм і речень у єдине слово з різним ступенем поширення і своєрідною специфікою можна знайти не тільки в українській мові. Зокрема в англійській створення подібних одиниць є доволі типовим явищем для художніх творів та публіцистики. Хоча переважна більшість цих новотворів є "спонтанними оказіональними утвореннями" [18, с. 455], проте, як зазначають дослідники Л. Верба, А. Левицький, Г. Скляніченко, для цієї мови існування полікомпонентних одиниць є типологічним. Аналітичний характер вираження граматичних відношень, збіг кореня з усією формою слова, поширення конверсії дають можливість вільно створювати багатокомпонентні комплекси. Непоодинокі випадки, коли подібні одиниці стають повноцінними словами, вони не мають емоційно-експресивного забарвлення і виступають лексемами суто номінативного характеру, є загальноживаними й фіксуються словниками. Подібний спосіб словотвору також використовують для створення термінології у будівництві, юриспруденції, комерції, у сфері комп'ютерних та інформаційних технологій тощо. Наприклад, *face-and-side cutter* (Engineering) – трьохстороння фреза, *fail-to-save probability* (Oil and Gas) – вірогідність виникнення відмови, яка не порушує роботи усієї системи, *ability-to-pay principle* (Economics) – принцип платоспроможності, *above-the-line* (Financial) – те, що за межами (бюджету, витрат основного фонду тощо). Крім того існує певна варіативність у написанні подібних слів: нерідко у словниках паралельно полікомпонентні одиниці пишуть і через дефіс, і окремо, і навіть аббревіатурою: *same-day substitution / same day substitution* (Financial) – заміна у той же день; *cash-and-carry / cash and carry* (Economics) – форма роздрібної торгівлі; *run-of-paper / run of paper / ROP* (Marketing) – на розсуд редакції (про умови розміщення реклами, наприклад); *what-you-see-is-what-you-get / what you see is what you get / WYSIWYG* (Computer, Marketing) – "що бачиш, те й отримуєш" (режим текстових редакторів, принцип роздрібної торгівлі) та інші. Тобто ми спостерігаємо своєрідний перехідний період у визначенні статусу цих лінгвальних одиниць, проміжне положення між словом і словосполученням [21].

У тлумачних словниках української мови (СУМ, ВТССУМ) знаходимо поодинокі приклади полікомпонентних одиниць в нашому розумінні цього поняття, які вже давно перейшли до розряду мовних явищ,

та які традиційно вважають складними словами або зрощеннями і відносять до діяхронійного словотвору. Це будуть назви рослин – *мати-й-мачуха, перекотиполе, нечуйвітер, нечипай-зілля*; прізвіща, утворені від прізвиська людини, – *Перебийніс, Пробийголова, Панібудьласка, Затулівітер, Нетудихата*; розмовні прислівники – *запанібрата, втридорога* тощо. Формальна структура поданих слів свідчить про їх морфемну тотожність вільному словосполученню, на базі якого вони були створені, проте мовці сприймають ці одиниці як семантично цілісні лексеми з єдиною акцентуацією. Зазначимо також, що в їх графічному оформленні домінує написання разом. Окремі приклади полікомпонентних одиниць фіксують і словники лексико-словотвірних інновацій та індивідуально-авторських новотворів, виданих на початку XXI століття, зокрема, "Словник поетичної мови Василя Стуса" Л. Оліфіренка, "Авторський неологізм в українській поезії XX століття" Г. Вокальчук, "Українська okazіональна деривація" Ж. Колоїз, та наукові праці з аналізу динамічних процесів у лексиконі сучасної української мови мовознавців О. Стишова, Є. Карпіловської, Н. Клименко, Л. Кислюк та інші. Наприклад, у "Словнику поетичної мови Василя Стуса" Л. Оліфіренка подає вказівку на належність слів до певного лексичного рівня, їх походження та граматичну характеристику, що особливо допомагає розумінню й тлумаченню okazіональних новотворів. Укладач фіксує в поетичній мові В. Стуса і багатоконпонентні одиниці, побудовані в результаті об'єднання словосполучень в одне ціле без допомоги інтерфіксів. Примітно, що подібні слова написані разом – *тойящобатько, тойящосин, крайсебе, тамсвітів, тамбік, все-недочекавшися* тощо, і тільки одиничні приклади – через дефіс (*за-світи, напасне-злігодне-поезії*) [14]. Проте всі науковці зазначають, що подібні складні лексеми є "скоріше навіть винятковим явищем" [1, с. 139], засобом посилення експресивності висловлювання не характерним для типологічної структури української мови.

Дійсно, створення полікомпонентних одиниць не є типологічною рисою української мови, оскільки вона належить до флективно-фузійного типу, для якого притаманна розгалужена система словотворчих та формотворчих морфем, словозмінний характер флексій, переважно синтетичний спосіб вираження граматичних відношень, вільний порядок слів у словосполученні й реченні, домінування узгодження і керування як типу синтаксичного зв'язку. На рівні словотвору зазначимо провідну роль афіксації у створенні нових слів, тяжіння до універбалізації та використання інтерфіксів для з'єднання основ чи слів при композиції. Навіть у випадку зрощення і лексикалізації словосполучення можливі фонетичні зміни (наприклад, той рік – *торік*, бог зна що – *бознащо*, на тоще серце – *натицесерце*) та ускладнення суфіксами [3, с. 211], що ми й спостерігаємо у випадку okazіонального словотворення на основі словосполучень. Наприклад, у К. Москальця знаходимо співвідносну з прикметником полікомпонентну одиницю *нікомуналежний* і похідний від нього (на нашу думку) іменник *нікомуналежність*, створений за допомогою форманта – *ість* [13]. У "Словнику" А. Нелюби [19] також зафік-

совані подібні слова, які завдяки афіксації набувають вигляду словоформ, притаманних українській мові: *українобеззучміст, самесобоюзрозумілість, себенаповнювання, протівсіхи – протівсіхівець – протівсіхство* тощо. Зазначимо також, що значною мірою активізація вживання полікомпонентних одиниць в українській мові зумовлена впливом англійської мови [12; 18]: доступом до автентичної літератури та публіцистики, необхідністю перекладу полікомпонентних одиниць, ужитих у мові оригіналу, уходженням у мову англомовної термінології на позначення новітніх інформаційних технологій та гаджетів, творчістю письменників, які вільно володіють обома мовами і пишуть українською й англійською.

Поява полікомпонентних комплексів зумовлена потребами номінативно-комунікативного характеру: необхідністю називання нового поняття, законами економії лінгвальних засобів та мовної енергії, стилістичними потребами мовця. Переважна більшість цих одиниць назавжди зберігає за собою статус okazіональних слів, їх створення пов'язане з конкретними завданнями мовця. "Під час створення комунікативно-прагматичних ситуацій для реалізації авторських інтенцій адресантам, так би мовити, "не вистачає" системно закріплених одиниць, а отже, порушуючи нормативні "програми", вони модифікують системний інвентар знаків, продукуючи okazіональні утворення, кожному з яких ще доведеться пройти випробування функціональними і соціальними нормами та узусом" [11, с. 228]. Отже, розглянемо полікомпонентні одиниці в межах категорії okazіональності.

Л. Пустовіт та Н. Клименко подають таке визначення: "Okazіоналізм – незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи норми мовної, що існує в певному контексті, в якому воно виникло. О. зіставляються зі словами узуальними, від неологізмів відрізняються тим, що зберігають свою новизну, незалежно від реального часу їх утворення" [16, 432].

У "Лінгвістичній енциклопедії" О. Селіванова тлумачить okazіоналізми як "мовні одиниці, які відносяться до складу стилістичних неологізмів, створені в ідіостилі певних авторів текстів і не набули поширення. Okazіоналізми увиразнюють індивідуально-авторське мовлення, надають йому експресивності, емотивної забарвленості, образності, іноді служать способом творення концепту художнього твору" [17, с. 510].

О. Стишов виокремлює okazіоналізми за критеріями А. Ликова: регулярна відтворюваність / невідтворюваність, словотвірна похідність, некодифікованість, функціональна одноразовість, експресивність, номінативна факультативність, синхронно-діяхронічна дифузність, індивідуальна належність [20, с. 80].

Досліджуючи зміни у лексиконі української мови, Є. Карпіловська розглядає okazіоналізми в опозиції до узуального словотворення і вважає, "що для okazіоналізма визначальною є саме ознака порушення усталеного зразка творення слова за певною ономасіологічною і, глибше, когнітивною структурою" [9, с. 52]. Проте, услід за іншими дослідниками (О. Земською, Е. Ханпирію, Н. Янко-Триницькою, Р. Беленчи-

вим), вона наголошує на тому, що okazіональне словотворення має свої засоби й зразки творення слів. Дослідниця виокремлює три способи сучасного нузуального словотворення в українській мові: 1) порушення нормативної когнітивної структури словотвірної номінації, 2) порушення зразка ономасіологічної структури, 3) порушення у плані вираження ономасіологічної структури. Порушення у плані вираження спрямовані на реалізацію потреб експресивно-оцінного, каламбурного та ігрового словотворення, одним з таких засобів є створення полікомпонентних одиниць. Є. Карпіловська називає їх okazіоналізмизгорнуті висловлення і разом зі словами, створеними "на основі висловів і припасовані за допомогою афіксів до нормативних похідних" [9, с. 102] (*всьохорошизм, незрадъмайданник, ненашість* [19]) відносить до ігрових композитів.

Ж. Колоїз також розглядає новотвори з точки зору "оказіональності/узуальності як концептуальної лінгвістичної категорії" [10, с. 6]. В її витлумаченні "оказіоналізм – це новостворений матеріальний репрезентант, що є результатом реалізації мовної потенції і характеризується категорією okazіональності / узуальності, нульовим рівнем адаптації в "мовному просторі" та нульовим ступенем відтворюваності в просторі власне комунікативному" [11, с. 264]. Мовознавець аналізує результати okazіональної деривації на лексичному, семантичному, фразеологічному і граматичному (морфологічному і синтаксичному) рівнях. Науковець оперує такими поняттями, як лексема, семема, фразема, грамема, синтаксична номема. Відповідно до функції науковець диференціює "деривацію як номінативну та комунікативну, де перша відбувається задля найменування реалій / ірреалій навколишнього світу, друга – забезпечує реалізацію актів комунікації" [с. 11, автореферат]. Результати номінативної деривації виокремлені у три групи: номема для означення предметності, процесуальної ознаки та непроцесуальної ознаки. Серед новотворів, які аналізує мовознавець, знаходимо поодинокі приклади полікомпонентних одиниць досліджуваного нами типу. Ж. В. Колоїз систематизує їх з урахуванням лексико-семантичних особливостей означених вище груп. Зокрема вона виділяє okazіоналізми-антропоніми з формально-семантичними відношеннями, реалізовані "відфраземними дериватами": *прозваного Пилипом-з-Конопель, Іван Карпович Наплюйворець, інженер Навсеначхати, Іван Іванович Крапказкою* [11, с. 125]. Ж. Колоїз зазначає: "Специфіка індивідуально-авторського іменотворення полягає в новій довільній комбінації адаптованих у системі мови слів, словоформ, коренів (основ) слів і службових елементів, що уможливує появу нових семантичних і функціонально-стилістичних відтінків" [11, с. 125].

У науковій праці "Оказіональні лексичні новотвори в українській поезії ХХ століття" Г. М. Вокальчук розглядає еволюцію індивідуально-авторської номінації в українській поетичній мові ХХ століття й аналізує загальні тенденції у okazіональній мовотворчості поетів означеного періоду. Мовознавець диференціює узуальні та okazіональні новотвори та пропонує свою типологію авторських лексичних новотворів. Полікомпонентні одиниці синтаксичного типу вона відно-

сить до багаточленних АЛН (авторських лексичних неологізмів) (*Вітчизна-сльоза-мрія-сон, вечірньосірогусо* (М. Вінграновський), графосемантизмів ("Підсувалося *січневеповстаннянарейках*"... (О. Влизько) та квазіномінацій (*мучень-без-святості* (О. Забужко) [5].

Специфічна форма полікомпонентних одиниць безперечно привертає увагу не тільки читачів, а й дослідників. Дійсно, у разі узуального (окремого) написання, інновації у багатьох випадках втрачають статус новотворів і ми сприймаємо їх як нейтральні лексичні засоби. Порівняємо, у О. Забужко: *"лак-із-цяточками"* – лак із цяточками, *"її дотеперішня воля-до-влади"* – її дотеперішня воля до влади, *"боронитися, зокрема й від все-і-всія-під-себе-підминаючої Дарки"* – боронитися, зокрема й від все і вся під себе підминаючої Дарки [8]. Так, Н. Бойко й Т. Хомич розглядають полікомпонентні одиниці, перш за все, як засоби реалізації стилістичних та комунікативних потреб мовців. Такі новотвори вони відносять до різновиду графем-інтенсифікаторів, серед яких вирізняють "курсивне" виділення слів, виділення "жирним" шрифтом, винесення лексеми в окремий рядок, відокремлення букв або складів, транслітерацію і графічну трансформацію, графічне скорочення, багаторазове повторення однієї лексеми чи її частини, поєднання кількох слів, використання одночасно різних видів графем-інтенсифікаторів [1, с. 56]. Графем-інтенсифікатори вони класифікують як "формальні маркери конотативної семантики, обов'язковим компонентом якої є ПК" [1, 50]. ПК – інтенсивно-параметричний компонент, що характеризує названу реалію з огляду на міру прояви тих чи інших ознак (розміру, швидкості, глибини тощо), і який власне є показником експресивності лексеми. "У структурах лексичних одиниць ПК формує конотативну семантику, є стимулом актуалізації емотивного, оцінного або образного компонентів, які досить часто втілюють не реальні (об'єктивні) показники, а суб'єктивне уявлення про них окремої особи чи колективу", зазначають дослідники [1, 46]. Графем-інтенсифікатори допомагають привернути увагу читача до певного явища, фрагменту картини світу, підкреслити значущість та неординарність, передати у писемному мовленні ті інтенції мовця, які в усному передають за допомогою акцентологічних засобів - інтонації, наголосу, висоти тону тощо. Н. Бойко й Т. Хомич диференціюють прийом поєднання кількох слів як індивідуально-авторські новотвори в плані вираження, а також підкреслюють винятковість цього явища.

Проведений аналіз засвідчує, що полікомпонентні одиниці в українській мові мають суто okazіональний характер і відповідають головним критеріям цього явища. Їх характеризує словотвірна похідність, невідтворюваність і відповідно індиферентність до часу, нульовий рівень адаптації, некодифікованість і порушення мовних норм, настанова на експресію й стилістичну маркованість, індивідуальна належність. Полікомпонентні одиниці реєструють майже винятково у словниках новотворів окремих авторів, уживання подібних інновацій здебільшого є ознакою ідіостилю певних письменників, хоча кількість митців, що їх використовують збільшується (О. Забужко, К. Москалець, Л. Дереш, Ю. Андрухович, О. Ірванець, С. По-

валяєва, А. Хома, П. Чорний, В. Шило та інші). Крім того, нами зафіксовано поодинокі випадки створення полікомпонентних новотворів у різних авторів. Наприклад, у Б. Жолдака: "Я доведу твоєму *триста-двадцять-пять-не-знаю-якому*, що тут наші жили" [7, с. 233], або у В. Діброви: "*чоловік-як-дитина*", "*присутність іншого-в-собі*" [6, с. 237, с. 126]. Специфічна форма репрезентації, структура полікомпонентних okazionalizmів та залежність від контексту унеможливають вживання більшості новотворів в усному мовленні та поза межами конкретного тексту й свідчить про малоімовірність узуалізації одиниць. Проте це і не є головною метою авторів. Поєднання синтагм, речень та словосполучень в одній лексемі спрямовано на посилення експресивності висловлювання, на привертання уваги читача, на виокремлення якоїсь ситуації,

образу, є спробою нової мовної категоризації елементів дійсності.

Отже, полікомпонентні одиниці в сучасній українській літературній мові є продуктом okazionalnoho slovoстворення. Вони мають нульовий рівень адаптації та відтворюваності, некодифікованість, функціональну одноразовість, індивідуальну належність та високий рівень експресивності. Створення полікомпонентних комплексів не притаманне типології української мови, проте це не суперечить словотвірній традиції: в лексиконі існують зрощення та складні слова, побудовані злиттям слів без застосування інтерфіксів та афіксації. Однак вважаємо, що подібний спосіб словотвору не стане узуальним і надалі буде експресивним засобом індивідуальної мовотворчості. Перспективним є дослідження лексико-семантичних особливостей полікомпонентних одиниць в українській мові.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бойко Н.І., Хомич Т.Л. Конотативна лексична семантика: інтенсивний і параметричний складники: [монографія] / Н.І. Бойко, Т.Л. Хомич. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. Гоголя, 2011. – 167 с.
2. Boiko N.I., Khomych T.L. Konotatyvna leksychna semantika: intensyvnyi i parametrychni skladnyky: [monohrafiia] [Connotative lexical semantics: intensive and parametric components] / N.I. Boiko, T.L. Khomych. – Nizhyn: Vydavnytstvo NDU im. Hoholia, 2011. – 167 s.
3. Бриних М. Електронний пластилін: Поезія / М. Бриних. – К.: Факт, 2007. – 244 с.
4. Brynykh M. Elektronnyi plastylin: Povist [Electronic plasticine] / M. Brynykh. – K.: Fakt, 2007. – 244 s.
5. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір / Л. Вакарюк, С. Панцьо. – Тернопіль: Лілея, 1999. – 220 с.
6. Vakariuk L., Pantso S. Ukrainska mova. Morfemika i slovotvir [Ukrainian language. Morphemics and word-formation] / L. Vakariuk, S. Pantso. – Ternopil: Lileia, 1999. – 220 s.
7. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської і української мов / Л.Г. Верба – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 248 с.
8. Verba L.G. Porivnialna leksykologiya angliiskoi i ukrainskoi mov [Comparative lexicology of the English and Ukrainian languages] / L. G. Verba – Vinnitsia: Nova knyga, 2008. – 248 s.
9. Вокальчук Г.М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект) / За ред. А.П. Грищенка: Монографія / Г.М. Вокальчук. – Рівне: Перспектива, 2004. – 524 с.
10. Vokalchuk G.M. Avtorskyi neolohizm v ukrainskii poezii XX stolittia (leksykografichnyi aspekt) [Author's neologism in Ukrainian poetry of the XX century] / Za red. A.P. Hryshchenka: Monohrafiia / G.M. Vokalchuk. – Rivne: Perspektyva, 2004. – 524 s.
11. Діброва В. Андріївський узвіз: Роман / В. Діброва. – К.: Факт, 2007. – 248 с.
12. Dibrova V. Andriivskiy uzviz: Roman [Andriy's slope] / V. Dibrova. – K.: Fakt, 2007. – 248 s.
13. Жолдак Б. Гальманах / Б. Жолдак. – К.: Факт, 2007. – 248 с.
14. Zholdak B. Halmanakh [Almanac] / B. Zholdak. – K.: Fakt, 2007. – 248 s.
15. Забужко О. "Сестро, сестро!" / О. Забужко. – К.: Факт, 2005. – 240 с.
16. Zabuzhko O. "Sestro, sestro!" [Sister, sister!] / O. Zabuzhko. – K.: Fakt, 2005. – 240 s.
17. Карпіловська Є.А. Тенденції оновлення сучасного українського лексикону / Є.А. Карпіловська // Клименко Н. Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: Монографія – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
18. Karpilovska E.A. Tendentsii onovlennia suchasnoho ukrainskoho leksykonu [Trends in renewal of the Ukrainian lexicon] / E.A. Karpilovska // Klymenko N. F., Karpilovska E.A., Kysliuk L.P. Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykoni [Dynamic processes in modern Ukrainian lexicon]: Monohrafiia – K.: Vydavnychij Dim Dmytra Buraho, 2008. – 336 s.
19. Колоїз Ж.В. Okazionalna derivatsiia: teoretichnyi ta funktsionalno-prahmatychni aspekti. Avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk: 10.02.01. / Ж.В. Колоїз. – К., 2007. – 40 с.
20. Koloiz Zh.V. Okazionalna derivatsiia: teoretichnyi ta funktsionalno-prahmatychni aspekti [Occasional derivation: theoretical and functional-pragmatic aspects] Avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk: 10.02.01. / Zh.V. Koloiz. – K., 2007. – 40 s.
21. Колоїз Ж.В. Українська okazionalna derivatsiia: Mono-hrafiia / Ж.В. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – 310 с.
22. Koloiz Zh.V. Ukrainska okazionalna derivatsiia [Ukrainian occasional derivation]: Monohrafiia / Zh.V. Koloiz. – K.: Akcent, 2007. – 310 s.
23. Левицький А.Е., Шелудько А.В. Функціонування композит української та англійської мов: зіставний аспект. // Studia Linguistica. Збірник наукових праць. – К.: Київський університет, 2009. – Вип. 3. – С. 153-161.
24. Levitskii A.E., Sheludko A.V. Funktsionuvannia kompozyt ukrainskoi ta angliiskoi mov: zistavnyi aspekt [Functioning of composites in the Ukrainian and English languages] // Studia Linguistica. Zbirnyk naukovykh prats. – K.: Kiivskiy universytet, 2009. – Vyp. 3. – S. 153-161.
25. Москалец К. Келія чайної рози [Електронний ресурс] / К. Москалец. / – 2001 – Режим доступу: <http://94.102.50.103/b/319916/read>.
26. Moskalets K. Keliia chainoi rozy [Elektronnyi resurs] / K. Moskalets. / – 2001 – Rezhym dostupu: <http://94.102.50.103/b/319916/read>.
27. Оліфіренко Л.В. Словник поетичної мови Василя Стуса (рідковживані слова та індивідуально-авторські новотвори) / Л.В. Оліфіренко. – К.: Абрис, 2003. – 90 с.
28. Olifirenko L.V. Slovnyk poetychnoi movy Vasylia Stusa (ridkovzhyvani slova ta individualno-avtorski novotvory) / L.V. Olifirenko. – K.: Abris, 2003. – 90 s.
29. Поваляєва С.В. Екзгумація Міста: Новели / С.В. Поваляєва. – Харків: Фоліо, 2007. – 159 с.
30. Povaliaieva S. V. Ekshumatsiia Mista: Novely [Exhumation of the City] / S. V. Povaliaieva. – Kharkiv: Folio, 2007. – 159 s.
31. Пустовіт Л.О., Клименко Н.Ф. Okazionalizm // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Вид.-но "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана. – 2-е вид. – 2004. – С. 432-433.

- Pustovit L.O., Klymenko N. F. *Okazionalizm [Occasionalism] // Ukrainska mova: Entsyklopediia*. – K.: Vyd.-no "Ukrainska entsyklopediia" im. M. P. Bazhana. – 2-e vyd. – 2004. – S. 432-433.
17. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
Selivanova O.O. Lnhvistychna entsyklopediia [Linguistic encyclopedia] / O.O. Selivanova. – Poltava: Dovkillia-K, 2010. – 844 s.
18. Скляніченко Г.В. Основні тенденції розвитку словотвірних систем сучасних англійської та української мов на рубежі ХХ-ХХІ століть / Г. Скляніченко // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – Вип. 95 (2). – С. 456 – 461.
Sklianichenko H.V. Osnovni tendentsii rozvytku slovotvirnykh system suchasnykh angliiskoi ta ukrainskoi mov na rubezhi XX-XXI stolitt [General trends in developing word-formation systems in the Ukrainian and English languages / H.V. Sklianichenko // Naukovi zapyski KDPU. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo). – Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2011. – Vyp. 95 (2). – S. 456-461.
19. Словотворчість незалежної України. 1991-2011: Словник / Укладач А. Нелюба – Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 608 с.
Slovotvorchist nezaleznoi Ukraini. 1991-2011: Slovnyk [Word-formation creativity of independent Ukraine. 1991-2011: Dictionary] / Ukladach A. Neliuba – Kh.: Kharkivske istoryko-filologichne tovarystvo, 2012. – 608 s.
20. Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): Дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. / О.А. Стишов. – К., 2003. – 546 с.
Styshov O.A. Dynamichni protsesy v leksyko-semantichnii systemi ta v slovotvori ukrainskoi movy kintsia XX st. (na materialii movy zasobiv masovoi informatsii) [Dynamic processes in lexical and semantic system and in word-formation at the end of XX c. (based on the language of mass-media)]: Dis. ... d-ra filol. nauk: 10.02.01. / O.A. Styshov. – K., 2003. – 546 s.
21. Чорний П., Шило В. Бодай-цикута: Роман / П. Чорний, В. Шило. – К.: Факт, 2006. – 248 с.
Chorny P., Shylo V. Bodaj-tsikuta: Roman [Let it be a cowbane] / P. Chorny, V. Shylo. – K.: Fakt, 2006. – 248 s.
22. АБВУД Lingvo x3. Електронний словник. – АБВУД, 2008.
ABBYY Lingvo x3. Elektroni slovnyk [Electronic dictionary] – ABBYY, 2008.

Hrytskykh L. B. Occasional character of polycomponent new formations in modern Ukrainian literary language

Abstract. The article deals with the analysis of polycomponent units in terms of the categories usual/occasional. The latest researches on the occasional derivation have been presented. It has been proved that in the Ukrainian language the polycomponent units are mainly characterized as occasional phenomenon: they demonstrate zero level of adaptation and reproduction, non-codification; performing one-time function, features of individual creation and expressiveness are their specific distinctions. The formation of the polycomponent units by composition of syntactic constructions and sentences is not typological of the modern Ukrainian language. The high level of expressiveness of the polycomponent units determines their use in journalistic and belles-lettres styles.

Keywords: word-formation, polycomponent unit, occasionalism, usual, expressiveness.

Грицьких Л. Б. Окказиональний характер полікомпонентних новообразованих в сучасному українському літературному мові. Анотація. В статті розглянуто полікомпонентні одиниці з точки зору категорій окказиональність/узувальність. Проаналізовані новітні дослідження, присвячені окказиональній деривації. Доведено, що полікомпонентні одиниці в українському мові мають виключительно окказиональний характер: їм притаманно нульовий рівень адаптації та відтворення, некодифікованість, властива функціональна одноразовість, індивідуальна належність, експресивність. Утворення полікомпонентних одиниць на основі об'єднання в одне слово синтаксических конструкцій та речень не є типологічною рисою сучасного українського мові. Високий рівень експресивності та образності полікомпонентних одиниць обумовлює їх поширеність в журналістическому та художественному мові.

Ключеві слова: словотворення, полікомпонентні одиниці, окказионалізм, узувальність, експресивність.